

Çevre ve Orman Bakanlığı
Biyolojik Çeşitlilik ve
Doğal Kaynak Yönetimi Projesi

TÜRKİYE KORUNAN ALAN EN İYİ UYGULAMALARI

ANKARA
Nisan 2006

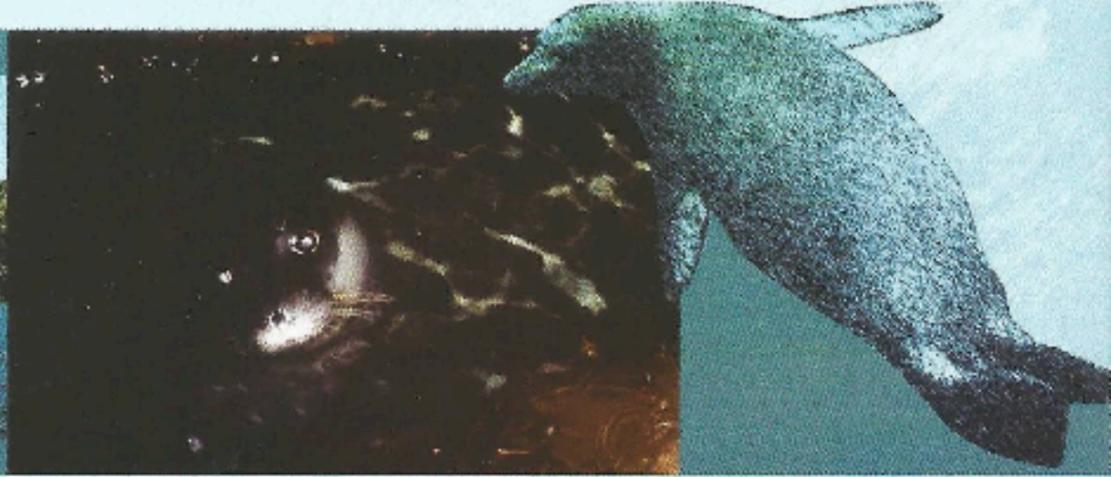
Kilikya Deniz Koruma Alanı

Projenin Başlığı: Kilikya (Batı İçel) Deniz Koruma Alanı

Yürütücü Kurum: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Deniz Bilimleri Enstitüsü (ODTÜ/DBE)

Proje Ortakları: Sualtı Araştırmaları Derneği - Akdeniz Foku Araştırma Grubu; TÜBİTAK; WWF International

Proje Süresi: 1996 – Aralık 2003

Proje Mantığı: Batı İçel sahili bozulmamış deniz ekosistemine sahiptir. Bölgede sık gözlenen nesli tehlike altındaki Akdeniz Foku (*Monachus monachus*) tarafından kullanılan ve özellikle iki tanesinde 1995 yılından bu yana 11 yavru dünyaya gelen pekçok mağara bulunmaktadır. Ayrıca *Caretta caretta* ve *Chelonia mydas* türü deniz kaplumbağalarına yıl boyunca rastlanmakta ve her iki tür de bölge içerisinde yumurtlamaktadır. Proje alanı son derece sağlıklı deniz çayırları (*Posidonia oceanica*) ile kaplıdır. Kendisi de tehlike altında bir habitat olarak tanımlanan deniz çayırları, koruma statüsünde olan pekçok deniz canlısına da barınak oluşturmaktadır. Yine bölge içerisinde kalan kayalık alanda tehlike altında habitat sınıflamasına giren *Lithophyllum* türü kalkerli alglerin oluşturduğu nadir tretuvarlar mevcuttur.

Son yıllarda aşırı ve bilinçsiz avcılık sonucu bu hassas ekosistem içindeki döngüler yıpratılmış ve bunun sonucunda ortaya çıkan balık miktarındaki azalma ve sistemdeki değişiklikler iki ana kesimi doğrudan olumsuz etkilemiştir. Bunlar hem geçimini küçük kıyı balıkçılığıyla kazanan yerel halk, hem de aynı bölgede balıklar üzerinden beslenen fok, deniz kaplumbağası ve yunus gibi canlılardır. Balıkçıların ağlarına yakalanmış balıklar, doğal ortamlarda yeterli besin bulamayan bu önemli canlıların avı haline gelmiş ve ağlarda ciddi hasarlara neden olmuşlardır. Balıkçılıktan elde ettikleri gelirin düşmesine bir de ağlarındaki hasarlar eklenmiş olan kıyı balıkçıları ise, bu hasarı meydana getiren canlılara bir anlamda düşmanlık beslemeye başlamışlardır. Batı İçel sahilindeki deniz ekosisteminin restorasyonu yanısıra hayatta kalmaları ekosistemin sağlığına dayanan başta fok olmak üzere diğer nesli tehlike altındaki canlıların nesillerini ve yaşam alanlarını koruyabilmek için, bölgede bir Deniz Koruma Alanı oluşturulması amaçlanmıştır. Koruma alanındaki gelişmelerin izlenmesi, balıkçılara ve halka anlatılması, bölge halkı tarafından benimsenmesinin sağlanması ve böylece de sürekliliğinin garanti altına alınması proje kapsamında planlanmıştır.

Projede önemli tarihler ve çıktılar:

- 1997:** Biyolojik çeşitlilik ve özellikle Akdeniz fokları açısından kritik derecede önemli yaşam alanlarının belirlenmesi çalışmaları tamamlandı.
- 1998:** Belirlenen alanlar Kültür Bakanlığı Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak ilan edildi ve yapılaşmanın önüne geçildi.
- 1999:** Bölge, hazırlanan raporlar ve yöre balıkçısının da desteği ile 1380 sayılı Su Ürünleri Yasası gereği Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından balıkçılığın düzenlenmesi için hazırlanan Su Ürünleri Sirkülerlerinde koruma altında alan olarak belirtildi. Alan içerisinde balıkçılık açısından önemli olan 16 millik bir saha uzatma ağları ve parakete dışında her türlü vasıta ile balık avcılığına; 1 millik bir saha ise sportif dahil her türlü balıkçılık faaliyetine kapatıldı.
- 2000:** Çevre Bakanlığı'na sunulan biyolojik çeşitlilik envanteri ile Kızılliman bölgesi, Bern Antlaşması çerçevesinde oluşturulan Zümrüt Ağ'ına dahil edilerek bu ağ içerisindeki ilk ve tek deniz alanı oldu.
- 2001:** Güvenilir ve bilinçli yöre balıkçılarından oluşan kaçak avcılık istihbarat ağı oluşturuldu.
- 2002:** Yapılan bilimsel izleme çalışmaları koruma öncesi dönemde ciddi azalmalara maruz kalan ekosistemin tüm basamaklarında hızlı bir iyileşme olduğunu gösterdi.

Koruma alanı içerisinde balıkçılık faaliyetlerine ve trole yasak getirilmesi ile Akdeniz'in Tehlike ve Tehdit Altındaki Türleri (*Posidonia oceanica*, *Charonia rubicunda*, *Centrostephanus longispinus*, *Axinella cannabina*, *Axinella polypoides*, *Lithophaga lithophaga*, *Pinna nobilis*, *Tonna galea*, *Ocypode cursor*, *Hippocampus ramulosus*, *Hippocampus hippocampus*, *Falco eleonora*, *Larus audouinii*, *Puffinus yelkouan*, *Delphinus delphis*, *Monachus monachus*, *Caretta caretta* *Chelonia mydas* gibi) korundu.

250 km'lik Batı İçel sahilinin tamamı fok habitatı olarak uygunluğu bakımından incelendi ve bu bölge içinde kalan 6 ada ve Kızılliman bölgesinin biyolojik çeşitlilik envanteri çıkartılarak hassas alanlar (hot-spots) belirlendi.

Kültür Bakanlığı Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na sunulan 75 km'lik önemli fok yaşam alanının tamamı 1. Derece Doğal Sit Alanı olarak ilan edildi ve bu alan içerisinde görülen tüm yapılaşma girişimleri durduruldu.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na önerilen 45 millik koruma alanı yörenin sosyo-ekonomik yapısı dikkate alınarak 16 mil olarak kabul edildi.

Yapılan bilimsel izleme çalışmaları sonucunda balıkçılıkta 1980-1999 yılları arasında meydana gelen birim güç başına elde edilen ürün miktarındaki (CPUE) yaklaşık 10 katlık azalma (50 kg'dan 4 kg'a) durduruldu ve 2 yıllık koruma sonucunda % 300'lük artış (13 kg) sağlandı. Ticari balıkların ortalama boyları önemli derecede arttı (Barbun için 10 cm'den 14 cm'e yükselmiştir). Örneklenen yöre kıyı balıkçısının yıllık av miktarında %30'luk artış görülmüştür.

- 2002:** Yörede eğitim veren tüm ilköğretim ve lise seviyesindeki okulları kapsayan eğitim çalışmaları tamamlandı ve 1998 yılından bu yana devam eden "Foklarımızı Yaşatalım" konulu resim yarışması gelenekselleşti. Faaliyetleri 2000 yılından sonra sürdürülmeyen Aydıncık Balıkçı Kooperatifi yeniden hayata geçirildi.

Gelecek: Koruma alanı içerisindeki ve etrafındaki balık stokları henüz 1980'li yılların başındaki sağlıklı duruma ulaşamamış olmasına karşın, projenin devamıyla balık stoklarında sürekli artış beklenebilir. Kıyı balıkçısının yakaladığı balık miktarında komşu bölgelerde ciddi düşmeler yaşanırken projenin kapsadığı bölgelerde olumlu gelişmeler gözlenmekte, balıkçılar ise bu iyileşmenin nedeninin koruma alanı olduğunu görmekte ve her geçen gün koruma alanını daha çok sahiplenmektedirler.

Koruma çalışmalarının bundan sonraki aşamada balık tüketicilerine yönelik etkinlikler üzerine yoğunlaştırılması, kaçak ve usulsüz olarak avlanan balıkların satın alınarak bu tip avcılık şekillerine destek verildiği temasını kullanılması planlanmaktadır. Yörede 1994 yılından bu yana yürütülmekte olan etkinlikler sonucunda ortaya çıktığı üzere, bundan böyle projenin üsleneceği yer, koruma çalışmalarına en duyarlı balıkçıları barındıran Aydıncık İlçesi olacaktır. Proje dönemi içerisinde yeniden faaliyete geçirilen Aydıncık Balıkçılık Kooperatifi ile işbirliği içinde önce Aydıncık ve komşu ilçeler, ardından Mersin, Antalya olmak üzere duyarlı balıkçılık tüketiminin yaygınlaştırılması planlanmaktadır.